

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Затверджено

На засіданні кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри

доц. В.С. Корнят

**Силабус з навчальної дисципліни «Етика та психологія сімейного життя»,
що викладається в межах ОПП Соціальна педагогіка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 231 Соціальна робота**

Назва дисципліни	Етика та психологія сімейного життя
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського,7,
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота
Викладач (-і)	Ірина Субашкевич – канд. психол. наук., доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактна інформація викладача	ел. пошта: iryna.subashkevych@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Середа 12.00-14.00 год. (Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи, вул. Туган-Барановського, 7) Також, консультації можуть бути в день проведення лекційних/практичних занять (за попередньою домовленістю). Передбачені онлайн консультації в Zoom. Для погодження часу онлайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/etyka-i-psyholohiya-simejnoho-zhyttya
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Етика та психологія сімейного життя» є вибірковою дисципліною з спеціальності 231 Соціальна робота для освітньої програми «Соціальна педагогіка», яка викладається в 7 семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

<p>Коротка анотація дисципліни</p>	<p>Курс «Етика та психологія сімейного життя» призначено для студентів другого курсу спеціальності 231 «Соціальна робота». Предметом вивчення навчальної дисципліни є: практична спрямованість підготовки соціального педагога на забезпечення психологічної та педагогічної допомоги дітям, молоді у вирішенні різноманітних проблем життєдіяльності у складних соціально-психологічних умовах.</p>
<p>Мета та цілі дисципліни</p>	<p>Мета курсу: ознайомити студентів з знаннями психології сімейних стосунків, що є неодмінною складовою частиною психологічної компетентності соціального педагога та практичного психолога, що пов'язано з розвитком практики консультативної допомоги сім'ї у вирішенні складних для неї проблем. Завдання курсу: теоретично та практично оволодіти майстерністю як особливою якістю педагогічної діяльності у процесуальному та результативному аспектах на основі професійного самовиховання.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. / О.І. Бондарчук – К.: МАУП, 2001.– 96 с. 2. Горещька О.В. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» / Олена Горещька, Наталя Сердюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с. 3. Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально – інтуїтивної психокорекції родини. / К. Мілютіна – К.: Главник, 2007. – 112 с. 4. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення. / А.Й. Капська. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с. 5. Поліщук В.М. Психологія сім'ї. / В.М. Поліщук. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 239 с. 6. Поліщук В.М. Психологія сім'ї: підручник. – Суми, Університетська книга, 2021. – 248 с. 7. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с. 8. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. 9. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с. <p>Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Субашкевич І. Р. Вплив сімейного виховання на формування ціннісних орієнтацій підлітків / І. Р. Субашкевич, Х. Т. Сеньків. // Інноваційна педагогіка. – 2020. – С. 196-201.

	<p>11. Субашкевич І. Р. Дослідження установок студентської молоді до сімейного життя / І. Р. Субашкевич. // Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка. – Львів, 2020. – С. 87–89.</p> <p>Інтернет-ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> https://pidru4niki.com/1315091037299/psihologiya/psihologiya_simyi https://stud.com.ua/37655/psihologiya/diagnostika_diadne_vidnosin
<p>Обсяг курсу</p>	<p><u>Денна форма навчання:</u> 48 години аудиторних занять. З них 14 годин - лекцій, 28 годин - практичних занять та 78 годин самостійної роботи</p> <p><u>Заочна форма навчання:</u> 20 годин аудиторних занять. З них 10 годин лекцій, 10 годин практичних занять та 100 годин самостійної роботи.</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p><i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p><i>Загальні компетентності (ЗК):</i> ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p><i>Фахові компетентності спеціальності (ФК):</i> ФК4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади. ФК9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів. ФК11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.</p>

	<p>Програмні результати навчання (ПРН):</p> <p>ПРН13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.</p> <p>ПРН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>ПРН19. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.</p> <p>ПРН21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.</p>
Ключові слова	Етика, психологія, сімейна взаємодія, стилі сімейного виховання, сімейний конфлікт.
Формат курсу	Очний / заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін фахового спрямування.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Методи навчання</p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснювально-ілюстративний; • репродуктивний; • проблемний; • частково-пошуковий (евристичний); • дослідницький;

	<ul style="list-style-type: none"> • наочні; • словесні; • практичні; • інтерактивні методи: метод проектів.
Необхідні обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер, фліпчарт, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Протягом семестру 100 балів. З них:</p> <p>Семинарські заняття: (30 балів) – 5 по 6 балів.</p> <p>Практичні заняття (48 балів) – 8 по 6 балів.</p> <p>Модульний контроль – (22 бали) – 1 по 22 бали.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що виконані студентами завдання для семінарських, практичних занять сприятимуть опануванню умінь працювати з науковими джерелами, сприятимуть формуванню навиків самостійної роботи.</p> <p>Списування, використання без дозволу інформації з робіт інших учасників курсу становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі семінарські, практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених у курсі.</p> <p>Література. Уся література, яку здобувачі освіти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі вищої освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання усіх завдань. При цьому обов'язково враховуються присутність та активність студента під час практичних занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних із навчанням; не допускається списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання та ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>

<p>Питання до контрольної роботи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи розвитку шлюбних стосунків. 2. Функції сім'ї. 3. Характер подружніх стосунків. 4. Основні проблеми подружніх стосунків. 5. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». 6. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. 7. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. 8. Конфлікти у подружньому спілкуванні. 9. Основні проблеми подружніх стосунків: проблема лідерства, розподілу праці у сім'ї, подружньої сумісності, адаптації, попередження подружньої втоми, подружньої вірності, безконфліктного спілкування. 10. Проблема дошлюбних стосунках, вплив «сексуальної революції» та їх оцінка. 11. Проблема підготовки молоді до сімейного життя. 12. Особливості стилів сімейного виховання. 13. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку. 14. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. 15. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. 16. Методи психологічного вивчення сім'ї. 17. Методики, за допомогою яких можна визначити особливості взаємин у сім'ї. 18. Методики психодіагностики стилів сімейного виховання. 19. Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії. 20. Принципи психологічного консультування сім'ї. 21. Техніки сімейного консультування. 22. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. 23. Етапи проведення консультування. 24. Основні напрямки сімейного консультування. 25. Психологічна допомога дітям розлучених батьків.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
1	<p>Тема 1. Історичні етапи розвитку шлюбних стосунків Значення сім'ї в житті людини. Функції сім'ї. Основні етапи розвитку шлюбних стосунків за даними історичних досліджень: етап статевого проміскуїтету, форми групового шлюбу і патріархальна сім'я як типова форма моногамного шлюбу. Причини утворення патріархальної сім'ї. Становище жінки у патріархальній сім'ї. Законодавче закріплення моногамної патріархальної сім'ї, релігія та традиції як основні фактори її закріплення. Патріархальна сім'я нового часу. Влада в сім'ї, чоловічі привілеї в моногамній сім'ї. Боротьба жінок за емансипацію. Основні проблеми моногамної сім'ї. Характер подружніх стосунків.</p>	Лекція, 2 год.	1-9	Опрацювати матеріали лекції	1 тиждень
1, 2	<p>Тема 2. Інститут сім'ї: історичний аспект</p>	Семінар, 4 год.	1-9 Інтернет ресурси	<p>Розкрити питання (6 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інститут сім'ї: історичний аспект. 2. Історія розвитку шлюбно-сімейних стосунків. 3. Модель сім'ї первісних народів. 4. Сім'я в Стародавні часи. 5. Погляд різних релігій на сім'ю (іслам, 	1, 2 тиждень

				християнство). 6. Провідні тенденції в розвитку сучасної сім'ї. 7. Історія інституту сім'ї в Україні. 8. Погляди на сім'ю в період Радянського Союзу.	
3	Тема 3. Характеристика сучасної сім'ї Ситуація змін та створення сім'ї сучасного типу в Європі та в Російській імперії. Законодавчі зміни в шлюбних стосунках, набуття жінкою рівних прав у всіх сферах суспільного та родинного життя. Погляди ідеологів початку ХХ століття на проблеми та перспективи сімейних стосунків. Реальне становище сім'ї та жінки у шлюбі. Динаміка розлучень у Радянському Союзі та сучасній Україні, причини розлучень. Принципові зміни сімейного укладу: заміна діяльної основи сімейного життя, економічна самостійність жінки, невизначеність лідерства, малодітність, нуклеарний характер сім'ї. Основні проблеми подружніх стосунків: проблема лідерства, розподілу праці у сім'ї. подружньої сумісності, адаптації, попередження подружньої втоми, подружньої вірності, безконфліктного спілкування.	Лекція, 2 год.	1-9, 11	Опрацювати матеріали лекції	3 тижень
3, 4	Тема 4. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї	Семинар, 2 год	1-11 Інтернет ресурси	Розкрити питання (6 год): 1. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї. 2. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». 3. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. 4. Роль подружньої сумісності в підтримці	3, 4 тижень

				<p>стабільності шлюбу.</p> <p>5. Особливості подружнього спілкування і їх вплив на стабільність сім'ї.</p> <p>6. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».</p> <p>7. Умови створення психологічно здорової сім'ї.</p> <p>8. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу.</p>	
5	<p>Тема 5. Психологія подружнього спілкування «Фактори ризику» при створенні сім'ї. Вплив на стосунки віку, рівня освіти, установок на розлучення, які сформувалися у батьківській сім'ї. Необхідність адаптації подружніх партнерів один до одного. Сфери адаптації: побутова, психологічна, культурна, родинна, сексуальна. Небезпека «подружньої втоми», її причини. Прояви «подружньої втоми»: інформаційне виснаження, зниження взаємної оцінки, збіднення ігрового рівня спілкування, монотонність сімейного життя, зниження рівня привабливості іміджу, що намагаються створювати партнери. Конфлікти у подружньому спілкуванні.</p>	Лекція, 2 год.	1-9	Опрацювати матеріали лекції	5 тиждень
5, 6	<p>Тема 6. Подолання подружніх конфліктів</p>	Практичне заняття, 4 год	1-9, 11 Інтернет ресурси	Провести тренінг. (10 год) Вироблення стратегій поведінки в подружніх конфліктах, які сприяють конструктивному вирішенню проблеми.	5, 6 тиждень

				Виявити, які конфлікти є конструктивними, а які деструктивними. Зробити аналіз рис людини, які найбільшою мірою зумовлюють її конфліктну поведінку у шлюбі. Розглянути і проаналізувати деякі методи подолання конфліктів.	
7	<p>Тема 7. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини</p> <p>Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Взаємозв'язок стилів виховання і особливостей становлення особистості дитини. Вплив неадекватного батьківського ставлення до дитини на відхилення в її психічному й особистісному розвитку. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.</p>	Лекція, 2 год.	1-11	Опрацювати матеріали лекції	7 тиждень
7	<p>Тема 8. Батьківської ефективності</p>	Практичне заняття, 2 год. Дискусія	1-11 Інтернет ресурси	Провести тренінг. (6 год) Навчитись працювати з батьками та їхніми дітьми, а також підвищити батьківську ефективність учасників виховних стосунків з дітьми. Поглибити пізнання батьками самих себе, своїх психологічних	7 тиждень

				<p>особливостей, усвідомлення своїх дій і думок, зміцнення позитивних якостей особистості, набуття навичок адекватної поведінки в певних соціальних ситуаціях. Вивчення світу дитинства як такого, поглиблене пізнання своєї дитини, її вчинків, емоцій, думок. Знаходження оптимальних шляхів спілкування з дитиною, пошук та використання адекватних методів виховання і розвитку дитини та умов їх повного прийняття.</p>	
8	Тема 9. Проблеми дошлюбних стосунків	Семінар, 2 год.	1-9 Інтернет ресурси	<p>Розкрити питання (6 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моральні вимоги у минулому та зараз до дошлюбних стосунків. 2. Традиції, забобони та раціональні моменти у цих вимогах. 3. Типові (моменти) мотиви дошлюбної оцінки представників протилежної статі та партнерів у шлюбі, критерії оцінки (за даними В. І. Зацепіна). 4. Типові помилки 	8 тиждень

				<p>(«пастки»), які спостерігаються у молоді в процесі, дошлюбних знайомств та захоплень.</p> <p>5. Порівняльна характеристика почуття кохання та закоханості.</p> <p>6. Нові тенденції у дошлюбних стосунках, вплив «сексуальної революції» та їх оцінка.</p>	
9	<p>Тема 10. Розлучення в сім'ї як фактор дезадаптації дитини Дитяча дезадаптація та фактори ризику її появи. Психологічні особливості взаємовідносин «батьки - дитина» в ситуації розлучення у сім'ї. Психологічні особливості адаптації дитини в соціальному середовищі після розлучення батьків.</p>	Лекція, 2 год.	1-9 Інтернет ресурси	Опрацювати матеріали лекції	9 тиждень
9, 10	<p>Тема 11. Проблема підготовки молоді до сімейного життя</p>	Практичне заняття, 4 год. обговорення.	1-9 Інтернет ресурси	Провести тренінг. (10 год) Підготовка молоді до сімейного життя і формування адекватних уявлень про родину. Гармонізація всіх трьох підструктур особистості: когнітивної (уточнення, конкретизація і розширення системи знань про себе і сімейного життя, свого «Я-образу» майбутнього сім'янина), афективної (вироблення позитивного	9, 10 тиждень

				самовідношення, адекватне оцінювання своїх можливостей і потенціалу у майбутньому сімейному житті), поведінкової (закріплення власної «Я-концепції» в конкретних ситуаціях взаємодії та етики спілкування з протилежною статтю).	
11	Тема 12. Психологічна діагностика сім'ї Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.	Лекція, 2 год.	1-9 Інтернет ресурси	Опрацювати матеріали лекції	11 тиждень
11, 12	Тема 13. Методики вивчення сім'ї	Практичне заняття, 4 год. Робота в парах, дискусія.	1-9 Інтернет ресурси	Опрацювати методики (10 год): Методики, за допомогою яких можна визначити особливості взаємин у сім'ї: психодіагностичне дослідження ступеня задоволеності шлюбом за опитувальником В. Століна; узгодженість сімейних цінностей і рольових установок у подружній парі за методикою А. Волкової і Г. Трапезникова. Методики психодіагностики стилів	11, 12 тиждень

				сімейного виховання: дослідження особливостей процесу виховання в сім'ї за методикою АСВ.	
13	<p>Тема 14: Психологічна корекція сімейних стосунків: психологічне консультування і психотерапія</p> <p>Відмітні риси психологічного консультування і психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. Доцільність застосування сімейної психотерапії. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.</p>	Лекція, 2 год.	1-9	Опрацювати матеріали лекції	13 тиждень
13	<p>Тема 15. Психологічна допомога сім'ї</p>	Семінар, 2 год.	1-9, 11 Інтернет ресурси	<p>Розкрити питання (6 год):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Консультативна допомога сім'ї і сімейна психотерапія. 2. Психологічна допомога дітям розлучених батьків допомога помираючим членам сім'ї та їх ближнім. 3. Психологічна допомога батькам підлітків. 4. Сімейно обумовлені негативні почуття. 5. Почуття провини в сімейних відносинах. 6. Вправи на відновлення комунікації в сім'ї. 	13 тиждень
14	<p>Тема 16. Техніки сімейного консультування</p>	Практичне	1-9	Опрацювати питання (6	14 тиждень

		заняття, 2 год.	Інтернет ресурси	год): 1. Основні напрямки сімейного консультування. 2. Цілі і завдання сімейного консультування. 3. Відмінність сімейного консультування від сімейної психотерапії. 4. Етапи проведення консультування. 5. Методологічні принципи роботи з сім'єю.	
14	Модульний контроль	Практичне заняття, 0,5 год.	1-11	Підготовка до МК (12 год)	14 тиждень